

در رابطه با کناره گیری از برجام

امیرفیض- حقوقدان

موضوع نسبتا حادی که این روزها مطرح است خروج آمریکا ویا جمهوری اسلامی از برجام است این تحریر مایل است در ابعاد این موضوع نظریه تحقیقی ارائه دهد.

وقتی میشود نسبت به خروج کشورهای ۵+۱ ویا ایران از برجام اظهار نظر کرد که معلوم شود دخالت آنها در مسئله؛ و در کلامی دیگر ورود آنها به ماجرا به چه استناد و به چه کیفیتی بوده و محدوده عمل آنها چه بوده است.

زیرا یک وقت موضوع نمایندگی کشورها ویا حتی اشخاص در انجام امری جنبه اتفاق دارد و یک وقت این قید وجود ندارد؛ اگر قید اتفاق دروکالت نامه ویا نمایندگی شده باشد اتفاق نظر همه نمایندگان شرط است و اگر نشده باشد هریک و یا چند نماینده ای که نسبت به موضوع نمایندگی موافقت ویا مخالفت کنند کافی است.

سند ورود کشورها

در اسناد مسئله مذاکرات گروه ۵+۱ با جمهوری اسلامی آمده است:

«گروه کشورهای ۵+۱ عضو شورای امنیت سازمان ملل (آمریکا، روسیه، چین، انگلستان و فرانسه) با اضافه آلمان تشکیل شده وهدف آن هماهنگ کردن واکنش جهانی نسبت به برنامه های هسته ای ایران است».

در بیانیه کاخ سفید سند ورود واجتماع کشورهای ۵+۱ بقرار زیر توجیه شده است:

«گروه ۵+۱ (ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، آلمان، فرانسه، روسیه و چین) به کمک اتحادیه اروپا در مذاکرات جدی و اساسی با ایران با هدف رسیدن به راه حلی دیپلماتیک وقابل راستی آزمائی که مانع دستیابی ایران به سلاح هسته ای شود، شرکت داشته اند».

موقعیت حقوقی کشورهای ۵+۱

اسناد فوق نشان میدهد که مشارکت کشورهای عضو شورای امنیت در ماجرای هسته ای ایران نه الزامی بوده است و نه قید اتفاق تصمیم گیری بر کشورهای ۵+۱ وارد شده است؛ و این بدان معناست که اگر هر یک از کشورهای گروه ۵+۱ در مذاکرات شرکت نمیکرد خللی در راستای تصمیم گیری و ختم موضوع به برجام وارد نمیشد و حتی موجب توقف مذاکرات هم نمیکردید؛ زیرا نه تنها شرط اتفاق در تصمیم گیری نبوده بلکه اساسا هدف رسیدن به راه حلی بوده که مانع دستیابی ایران به سلاح هسته ای گردد و این بدان معناست که اگر جمهوری اسلامی قویا وقاطعانه شخصا فعالیت های هسته ای خود را متوقف میکرد و به قطعنامه های قبلی شورای امنیت تمکین مینمود اساسا ارجاع موضوع به کشورهای ۵+۱ هم منتفی میشد.

دستآورد از توضیحات

این اشارات و توضیحات برای این دستآورد است که قبل از تنظیم برجام اگر هریک از کشورهای گروه ۱+۵ از مذاکرات عقب نشینی و یا خودداری میکرد هیچ تاثیری در ادامه مذاکرات و رسیدن به نتیجه نهایی نداشت.

ناگفته پیداست که موقعیت مزبور شامل جمهوری اسلامی نمیشود زیرا جمهوری اسلامی طرف مذاکره و به عبارت دیگر طرف شمول قطعنامه های شورای امنیت بوده است.

فرض دوم کناره گیری بعد از برجام

بحثی که این روزها سرآغاز موضوع برجام قرار گرفته کناره گیری احتمالی آمریکا و ایران از برجام است.

نخست کناره گیری آمریکا از برجام

همانطور که در ابتدای این تحریر بتوصیف رفت؛ هدف از مذاکرت ۱+۵ هماهنگ کردن هدف جامعه جهانی نسبت به فعالیت های هسته ای ایران بوده است.

مسیر برجام خاصه تصویب و تائید آن از سوی شورای امنیت نشان میدهد که ماموریت ۱+۵ برای رفع نگرانی جامعه جهانی از فعالیت های هسته ای به خوبی به انجام رسیده است و هدف از تشکیل گروه ۱+۵ تحقق یافته است.

ابطال قطعنامه های تحریمی شورای امنیت بوسیله قطعنامه ۲۲۳۱ بمنزله پایان نگرانی جامعه جهانی و درحقیقت یک نوع تسویه حساب تلقی میگردد و سندی است که قضیه را تبدیل به مختوم بها ساخته است.

در این حالت آمریکا یا هریک از کشورهای ۱+۵ در صورت کناره گیری نکشی در موقعیت برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ بوجود نمیآورد.

در صورت کناره گیری وضع تعهدات چه خواهد شد

تعهداتی که در برجام له جمهوری اسلامی است متوجه دو متعهد است یکی کشورهای ۱+۵ و دیگر راسا بنام آمریکا/

در برجام متاسفانه تعهدات آمریکا جنبه ارفاقی یافته تا تعهداتی در وزن تعهدات جمهوری اسلامی و این یکی از نکاتی است که علت آنرا باید در عدم بصیرت و یا بی اعتنائی به مصالح ایران داشت.

> آقای علی اکبر صالحی رئیس انرژی اتمی در شهریور ماه ۹۵ وجود نقض در برجام را تائید و تصریح کرد که باید در زمان تنظیم آن دقت بیشتری میشد؛ اگر ما وقتی برجام را تنظیم میکردیم دقت بیشتری میکردیم این فرصت ها برای آمریکائینها پیش نمیآمد.

(کیهان تهران مورخ اول شهریور ۹۶)

معامله تهاژی

در بخش تعهدات کشورهای ۵+۱ و آمریکا آمده است که **در ازای تعهدات جمهوری اسلامی آمریکا** و کشورهای ۵+۱ قبول میکنند که....<

واژه (در ازای) عقد برجام را بصورت عقد تهاژی در آورده است یعنی تعهدات آمریکا و کشورهای ۵+۱ وقتی نقد میشود (یعنی به حالت اجرایی درمیآید) که ایران به تعهداتش عمل کرده باشد.

اگر خواسته شود که در این مورد تشبیهی آورده شود مانند آن است که کسی تعهد انجام کاری را بنماید و در ازای آن کار طرف مقابل متعهد انجام کارویا پرداخت وجهی باشد.

همانطور که در حالت تشبیهی وقتی متعهد عمل مورد تعهد را انجام داد مستحق اجرت و یا اعمالی است که قبلا قید شده است؛ در قضیه برجام هم همینطور است در صورتی که جمهوری اسلامی به تعهدات مندرج در برجام عمل کرده باشد که این موضوع تا به امروز هفت بار مورد تصدیق آژانس بین المللی اتمی و حتی کشورهای ۵+۱ قرار گرفته است، جمهوری اسلامی مستحق دریافت همه تعهداتی است که آمریکا و ۵+۱ در برجام بنفع جمهوری اسلامی کرده اند **و اقتضای اجرای این تعهد ارتباطی به حضور و یا خروج آمریکا و یا هریک از کشورهای ۵+۱ ندارد.**

ناگفته نماند قراردادهایی که جنبه ارفاق دارد و بصورت تعهد، آمریکا و ۵+۱ را متعهد نساخته است نمیتواند مشمول نظریه فوق بشود.

کمیسیون مشترک

آنچه در فوق ارایه شد صورت قضیه ای است از سیر تعهدات در برجام، بشرطی که با چالش ها و تفاسیر و ادعاهایی روبرو نباشد.

هر قراردادی چه با حسن نیت و یا غیر آن تنظیم شود ممکن است در جریان اجرا به دلیل ملاحظاتی با تفاسیری روبرو شود که باز در اختلاف را بگشاید و به همین دلیل جایگاهی برای طرح اختلافات در قرارداد ها بوجود میآید، چنانکه در برجام این جایگاه بنام کمیسیون مشترک حل اختلاف برجام معرفی شده که هر سه ماه تشکیل میشود تا اگر طرفین برجام اختلافی داشته باشند در آن کمیسیون مطرح شود.

بار اختلاف که به معنای (دائره و کم و کیف اختلاف در مورد قرارداد برجام) در این تحقیق آمده محدود و حصری بر آن نیست هرکس بنا بر دانش حقوقی و سیاسی خود از باب اختلاف نتایجی میگیرد و بر دامنه اختلافات میافزاید و آنقدر دامنه آن نظرات وسیع و گسترده میشود که حقیقت مطلب در آن گم میشود.

حرف آخر

حرف و کلام آخر در باره اختلافات اجرایی برجام آن است که نمایندگان کشور شاکی مطرح میکنند و دفاعی است که نمایندگان طرف ابراز میدارند و در نهایت حکمی است که کمیسیون مشترک حل اختلاف صادر میکند.

باتفاق، در کمیسیون مشترک حاضر شویم

کمیسیون مشترک برجام که هر سه ماه یکبار تشکیل میشود هشتمین نوبت آن تیرماه سال جاری در نیویورک بوده است که اکنون به اتفاق به گزارش رویترز که از کمیسیون مزبور گزارش تهیه کرده است توجه میکنیم تا به ببینیم حرف آخر در قلب و یا خودداری آمریکا از تعهدات برجام و در معنا حقیقت مطلب چیست.

اعضای ایرانی کمیسیون مشترک

مستند و مکانیزم تشکیل هیئت ایرانی برای مدیریت کمیسیون مشترک بواسطه آخرین بند از نامه شروط ۹ گانه خامنه ای شکل گرفته است که حکم آن نامه چنین است:

حضور پیچیدگی ها و ابهام ها در متن برجام و نیز گمان نقض عهد و تخلفات و فریبکاری در طرف مقابل بویژه آمریکا ایجاب میکند که **یک هیئت قوی، آگاه و هوشمند** برای رصد پیشرفت کارها و انجام تعهدات طرف مقابل و تحقق آنچه در بالا (هشت بند از نامه خامنه ای) بدان تصریح شده است تشکیل شود، ترکیب و وظائف این هیئت با شورای عالی امنیت ملی تعیین و تصویب شود.

آقای عراقچی در رابطه با هیئت مزبور گفت: **> این هیئت بدستور رهبری تشکیل شده است و وظیفه اش بررسی اجرای برجام و تشخیص نقض برجام چه کلی و چه نقض فاحش به عهده این هیئت است <**.

آقای عراقچی اعضای هیئت ایرانی کمیسیون حل اختلاف را بقرار زیر معرفی کرد:

حجت الاسلام روحانی - علی لاریجانی - محمد جواد ظریف - حسین دهقان - علی شمخانی - علی اکبر صالحی - سعید جلیلی - علی اکبر ولایتی.

گزارش رویترز

بخشهایی از گزارش رویترز که تحقیق به آن دسترسی یافته است:

۱- تقریباً اکثریت اعضای هیئت نظارت بر برجام از نقض مکرر برجام توسط طرف غربی سخن

گفته اند اما جالب است که بد عهده آمریکایی ها از نقض مکرر برجام در حالی روی میدهد که

هیئت نظارت بر برجام (هیئت ایرانی) در این مورد تنها سکوت پیشه کرده و اقدامی در مقابله

با اقدامات ضد برجامی آمریکا انجام نداده اند، موضوعی که گفته میشود موجب گستاخی

طرف مقابل در ادامه دادن به رویه ناصواب خود شده است.

۲- منابع خبری روز جمعه مطرح کردند؛ ایران از فرصت هشتمین نشست کمیسیون مشترک برای

آغاز کردن مکانیزم حل اختلاف بر سر نقض برجام استفاده نکرده است.

۳- خبرگزاری رویترز در گزارش خود از قول دومین بار از ماه ژانویه است

که ایران از این فرصت استفاده نکرده است.

۴- این دومین بار است که ایران **برغم اعتراض ها در تریبون های داخلی خود** در جلسه مشترک

کمیسیون برجام از این مکانیزم استفاده نمیکند.

۵- رویترز در گزارشی اعلام کرد به **رغم اعتراض ایران** به تحریم های جدید آمریکا در تازه ترین

نشست کمیسیون مشترک **برجام جمهوری اسلامی تمایلی برای استفاده** از مکانیزم حل

اختلاف نشان نداد.

۶- ازسوی آمریکا توماس شان معاون وزیرخارجه به همراه کارشناسان نهادهای دولتی ایالات متحده و ازایران عباس عراقچی معاون ظریف دراین نشست حاضرشده اند.

اکنون که ازگزارش روترز مستحضرشدید بجاست که ازواکنش کیهان تهران هم آگاه شوید تا دستاورد مستندی بدست آید.

واکنش روزنامه کیهان تهران

دومین نشست وزرای خارجه ایرن و ۱+۵ به ریاست فدریکا موگرینی مسنول سیاست خارجی اتحادیه اروپا روز چهارشنبه درنیویورک برگزارشد دراین جلسه هرچند که به گفته محمد جواد ظریف وزیرامورخارجه موارد نقض برجام وکوتاهی های آمریکا ازاجرای تعهداتش توسط تیم ایرانی مطرح شد؛ اما موگرینی دربیانیه پایانی خود نشست کمیسیون مشترک برجام را <رک صریح> توصیف کرد و مسنول سیاست خارجی اتحادیه اروپا تاکید کرده است که همه اعضاء ازجمله ایران موافق بوده اند که همه طرفها ازجمله آمریکا به تعهداتشان عمل کرده اند.

کیهان دررابطه با گزارش خود چنین اظهارنظرکرده است:

>اظهارنظر مسنول سیاست خارجی اتحادیه اروپا این شانیه را ایجاد میکند که ظاهرا اظهارات دولتمردان کشورمان درخصوص تذکریه عهد شکنی آمریکا درنشست کمیسیون مشترک با عرض پوزش خلاف واقعیت بوده وگویا اینگونه اظهارات دولتمردان کشورمان صرفا مصرف داخلی داشته و با این هدف صورت میگیرد که ازحجم انتقادات افکار عمومی درخصوص انفعال دولت ایران درمقابل عهدشکنی آمریکا بکاهد.<

(کیهان تهران مورخ ۳۱ شهریور ۹۶)

دستاورد ها

** هیئت ایرانی مسنول مذاکره کمیسیون مشترک برجام بشرحی که ملاحظه کردید متشکل ازتمام شخصیت های جمهوری اسلامی که منتخب شخص خامنه ای بوده ووظیفه این هیئت <بررسی اجرای برجام و تشخیص نقض برجام چه نقض کلی وچه فاحش به عهد این هیئت>.

** بنابراین وقتی هیئت مزبور که درراس آن رئیس جمهور و وزیرخارجه و رئیس مجلس قرار دارند شکایت ویا ادعای نقض برجام ازسوی آمریکا به کمیسیون مشترک ارائه نمیدهند (گزارش روترز وکیهان تهران) **این دلیل کافی وقانع کننده ای است که ادعای حقیقی نقض برجام ازسوی آمریکا وجود ندارد واگر بود ازسوی هیئت ایران مطرح وحدافل خاتم مسنول سیاست خارجی اتحادیه اروپا به آن اشاره ای میکرد.**

** همانطور که درگزارش روترز مشاهده شد او موضوع اعتراض به آمریکا را اعتراض های تریبیونی و داخلی نامیده است وکیهان تهران هم ازاعتراضات دولتی ها تحت عنوان مصرف داخلی یاد کرده است که از نظر مفهومی با اظهار نظرگزارش روترز کاملا همخوانی دارد.

** جریان فوق درحالی رویداده که حسن روحانی روزچهارشنبه ۲۸ تیرماه درجلسه هیئت دولت درباره رفتارناصحیح آمریکا درقبال تعهدات بین المللی واینکه آمریکا تعهداتش رازیرپا گذاشته توضیحات زیادی داده است.

** فراموش نکنید که چهارشنبه ۲۸ تیرماه همان روزی است که کمیسیون مشترک در نیویورک

تشکیل شده است و در تهران حسن روحانی باز شکایت از آمریکا و زیرپا گذاشتن تعهدات خود را مطرح میکند و در آمریکا نماینده ایران راه سکوت را برمیگزیند. جریان مزبور قرینه ای کافی به اینکه دولت حسن روحانی وکل و جزء جمهوری اسلامی در بیان موضوعات صادق نیستند و یا در موقعیت؛ "ای من کجاستم" قرار گرفته اند والا چگونه میشود که جمهوری اسلام با بوق و کرنا مدعی نقض برجام از سوی آمریکا بشود و رئیس جمهوری هم آنرا بصورت رسمی مطرح کند آنهم در همان روزی که کمیسیون مشترک در نیویورک تشکیل است و بعد نماینده اعزامی ایران به کمیسیون مشترک هیچ اعتراض و یا حتی مذاکراتی در باره نقض تعهدات آمریکا ننماید؟

نماینده تام الاختیار ایران در کمیسیون مشترک آقای عراقچی بوده اند یعنی همان آقای که شاهکارش در مذاکرات هسته ای با ۱+۵ نخوانده برجام و توافقنامه های ژنو و وین را امضا کرده است. ایشان در مصاحبه تلویزیونی اخیر خودش که بعد از تشکیل کمیسیون مشترک بوده درباره کمیسیون مزبور اظهاراتی داشته است که از اسناد تحقیق برجام به حساب میآید به اتفاق به آن نگاه میکنیم.

او گفت؛ ما برای شکایت در کجا باید شکایت کنیم (از مردم پرسش میکند در حالیکه این سوالی است که باید از خودش بشود) شورای امنیت که خودشان هستند، دادگاه لاهه هم که دو سال طول میکشد تا تصمیم بگیرد، اصلا در صلاحیت شکایت هست یا نه (شما حقوقدان وزارت خارجه جمهوری اسلامی هستید این امر ساده را نمیدانید؟)، میماند اینکه نزد خودمان شکایت کنیم؛ به این صورت که در کمیسیون مشترک مسئله مطرح بشود (پس چرا در کمیسیون مشترک که خود شما بنمایدگی از هیئت ایرانی حضور مسئولانه داشتید شکایت از آمریکا را مطرح نکردید) و اگر نتیجه ای نگیریم این را مبنای نقض فاحش قرار میدهیم و تصمیم به خروج از برجام و بازگشت به وضعیت پیش میگیریم (در کجا ای برجام چنین حقی به طرفین برجام داده شده است؟) سخت در اشتباهید برجام یک امر انجام شده با شورای امنیت است خانه خاله نیست که هر وقت جمهوری اسلامی دلش خواست از آن خارج شود و بعد هم به حالت پیش از برجام برگردد

دستآورد دیگر

** اظهارات آقای عراقچی قرینه ای است از قدرت تشخیص و ظرفیت حضور او در مجامع سیاسی و حقوقی، انسان هر قدر کودن و بی زبان و ترسو باشد لااقل یک کلمه ای در جهت ادعائی که رئیس جمهور کشورش در مورد نقض برجام از سوی آمریکا مطرح کرده میگوید، نه اینکه مانند آدم های ماست در دهان، همینطور ساکت بماند که خاتم رئیس کمیسیون مشترک آنرا حمل بر موافقت ایران بکند.

** دستآورد بالا در کنار تحریر قبلی مورخ ۱۰/۹/۲۰۱۷ (مشکل بزرگ ایران) تائید میکند که مدیریت برجام نیاز به تجربه خاص حقوقی و مسائلی دارد که در ما ایرانیان نیست و اگر هم باشد کافی نیست و تنها راه استفاده از فرم های حقوقی خاص و مستقل است.